

توسعه فردی و تحول سازمانی

ارائه الگوی سنجش فرهنگ شهروندی دانشجویی با رویکرد داده بنیاد

شیوه استناددهی: شاهزیدی، حجت‌اله، رحمانی، جعفر، و

حجت‌اله شاهزیدی^۱، جعفر رحمانی^۲، محسن عامری شهرابی^۳

عامری شهرابی، محسن. (۱۴۰۳). ارائه الگوی سنجش

فرهنگ شهروندی دانشجویی با رویکرد داده بنیاد. توسعه

فردی و تحول سازمانی، ۲(۳)، ۲۵۳-۲۳۳.

۱. گروه سیاستگذاری فرهنگی، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

۲. گروه مدیریت، دانشگاه طلوع مهر، قم، ایران

۳. گروه مدیریت فرهنگی و علوم ارتباطات، واحد تهران شمال، دانشگاه آزاد اسلامی، تهران، ایران

* ایمیل نویسنده مسئول: Rahmani@tolouemehr.ac.ir

چکیده

تاریخ چاپ: ۲۰ آذر ۱۴۰۳

تاریخ پذیرش: ۱۱ آذر ۱۴۰۳

تاریخ بازنگری: ۶ آذر ۱۴۰۳

تاریخ ارسال: ۲ مهر ۱۴۰۳

بر اساس هدف پژوهش مبنی بر شناسایی عوامل مؤثر بر فرهنگ شهروندی دانشجویی و ارائه الگوی برای سنجش آن، این مطالعه با رویکرد کیفی و بهره‌گیری از روش داده بنیاد انجام شده است. این مطالعه از نظر روش در حوزه مطالعات تفسیرگرایانه بر پایه نظریه داده‌بنیاد قرار دارد. روش مورد استفاده در این پژوهش روش توصیفی از نوع پیمایشی است و از منظر هدف، تحقیق حاضر، توسعه‌ای- کاربردی است. با توجه به کیفی بودن پژوهش؛ قابلیت اعتبار از طریق شاخص‌های تناسب و کاربردی بودن؛ مورد ارزیابی قرار گرفت و به تأیید رسید. جامعه آماری پژوهش شامل ۱۵ نفر از خبرگان حوزه‌های علوم اجتماعی، فرهنگی، روانشناسی، مدیریت آموزشی و فعالان فرهنگی دانشگاهی بوده است که از طریق نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شدند. داده‌ها از طریق مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته جمع‌آوری و با استفاده از روش کدگذاری سه‌مرحله‌ای استراس و کوربین (باز، محوری و انتخابی) تحلیل شدند. نتایج حاصل از تحلیل داده‌ها به استخراج ۱۴۸ کد باز، ۶ مقوله کلی و یک مقوله محوری منجر شد. «مشارکت دانشجویی و فعالیت‌های فرهنگی» به عنوان مقوله محوری شناسایی شد که سایر عوامل حول آن سازمان یافته‌اند. عوامل زیستی، اجتماعی، فرهنگی، روانشناختی و زیرساختی به عنوان شرایط زمینه‌ای، و حقوق فرهنگی، هوش فرهنگی، تعاملات خانوادگی، تفاوت‌های فرهنگی، مصرف رسانه و سرمایه فرهنگی به عنوان عوامل علی شناخته شدند. راهبردهای مطرح‌شده شامل هویت‌مداری، اخلاق‌مداری، مشارکت و همدلی، سلامت روان و اجتماعی و خلاقیت بود که منجر به پیامدهایی نظیر ارتقاء کارآفرینی اجتماعی، افزایش اعتماد عمومی، تقویت مسئولیت‌پذیری و کاهش آسیب‌های اجتماعی شد. در نهایت، مدل نهایی پژوهش، تصویری نظام‌مند از روابط علی، بسترها، مداخله‌گران، راهبردها و پیامدهای مؤثر بر فرهنگ شهروندی دانشجویی ارائه می‌دهد که می‌تواند مبنایی برای سیاست‌گذاری‌ها، طراحی برنامه‌های فرهنگی دانشگاهی و ارزیابی میزان تحقق فرهنگ شهروندی در محیط‌های علمی باشد.

کلیدواژگان: فرهنگ شهروند، فرهنگ دانشجویی، گزند تئوری

این مقاله متعلق به نویسنده است. انتشار این مقاله به صورت
دسترسی آزاد مطابق با گواهی (CC BY-NC 4.0)
صورت گرفته است.

Personal Development and Organizational Transformation

Presenting a Model for Measuring Student Citizenship Culture with a Grounded Theory Approach

Hojjatollah Shahzeidi¹, Jafar Rahmani^{2*}, Mohsen Ameri Shahrabi³

1. Department of Cultural Policy, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

2. Department of Management, Faculty of Management and Accounting, Tolou Mehr University, Qom, Iran

3. Department of Cultural Management and Communication Sciences, North Tehran Branch, Islamic Azad University, Tehran, Iran

*Corresponding Author's Email: Rahmani@tolouemehr.ac.ir

How to cite: Shahzeidi, H., Rahmani, J., & Ameri Shahrabi, M. (2024). Presenting a Model for Measuring Student Citizenship Culture with a Grounded Theory Approach. *Personal Development and Organizational Transformation*, 2(3), 233-253.

Abstract

Based on the objective of the present study, which is to identify the factors influencing student citizenship culture and to propose a model for measuring it, this research was conducted using a qualitative approach and the grounded theory method. In terms of research paradigm, the study falls within interpretive inquiries based on grounded theory. The method applied in this research is descriptive and survey-based; from the perspective of purpose, it is developmental–applied. Given the qualitative nature of the research, its credibility was assessed and confirmed through the indicators of fitness and applicability. The statistical population consisted of 15 experts in the fields of social sciences, culture, psychology, educational management, and university cultural activities, selected through purposive sampling. Data were collected through semi-structured interviews and analyzed using Strauss and Corbin's three-stage coding method (open, axial, and selective). The results of data analysis led to the extraction of 148 open codes, six overarching categories, and one core category. "Student participation and cultural activities" was identified as the core category around which other factors are organized. Biological, social, cultural, psychological, and infrastructural factors were identified as contextual conditions, while cultural rights, cultural intelligence, family interactions, cultural differences, media consumption, and cultural capital were recognized as causal factors. The strategies proposed include identity orientation, ethical orientation, participation and empathy, psychological and social well-being, and creativity. These strategies lead to outcomes such as the promotion of social entrepreneurship, the enhancement of public trust, the strengthening of responsibility, and the reduction of social harms. Ultimately, the final model of the study provides a systematic picture of the causal relationships, contextual conditions, intervening variables, strategies, and outcomes affecting student citizenship culture. This model can serve as a foundation for policymaking, designing university cultural programs, and evaluating the extent to which citizenship culture is realized in academic environments.

Keywords: *Citizenship culture, student culture, grounded theory*

Submit Date: 23 September 2024

Revise Date: 26 November 2024

Accept Date: 01 December 2024

Publish Date: 10 December 2024

© 2024 the authors. This is an open access article under the terms of the Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0 International (CC BY-NC 4.0) License.

مقدمه

فرهنگ شهروندی به عنوان یکی از مؤلفه‌های کلیدی توسعه اجتماعی و سرمایه مدنی، نقش تعیین‌کننده‌ای در شکل‌دهی رفتارها، نگرش‌ها و الگوهای تعامل اعضای جامعه دارد و در محیط دانشگاهی به‌ویژه در میان دانشجویان اهمیت مضاعفی می‌یابد (Bahrami et al., 2019). دانشجویان به عنوان قشر آگاه و پویا می‌توانند در فرآیند بازتولید و تقویت فرهنگ شهروندی مؤثر باشند و به گسترش ارزش‌های دموکراتیک، احترام متقابل، مسئولیت‌پذیری اجتماعی و مشارکت فعال کمک کنند (Sohrabzadeh et al., 2021). با این حال، بررسی دقیق و سنجش علمی این فرهنگ مستلزم تدوین الگوها و شاخص‌های روشمند و بومی است که بتواند ابعاد متنوع این مفهوم را در بافت دانشگاهی شناسایی و ارزیابی کند (Ferraro et al., 2024).

شهروندی در معنای مدرن، از یک وضعیت حقوقی صرف فراتر رفته و به شبکه‌ای از روابط اجتماعی، فرهنگی و نهادی تبدیل شده است که مشارکت فعال و آگاهانه را در کنار رعایت حقوق و مسئولیت‌ها تقویت می‌کند (Theocharis & Van Deth, 2018). در این چارچوب، «شهروندی دانشجویی» به پیوند ارزش‌های اخلاقی، اجتماعی و فرهنگی با مسئولیت‌های مدنی دانشجویان اشاره دارد و دانشگاه را به محیطی پویا برای تمرین و پرورش این ارزش‌ها تبدیل می‌کند (Bartram, 2021; Rehman et al., 2018). در بسیاری از نظام‌های آموزش عالی، رسالت اجتماعی دانشگاه‌ها فراتر از آموزش و پژوهش بوده و پرورش سرمایه اجتماعی و هویت مدنی دانشجویان را شامل می‌شود (Coelho et al., 2025; Ferguson & Brett, 2025).

توسعه فناوری و دیجیتالی‌شدن فضاها و یادگیری نیز بر شکل‌گیری الگوهای جدید شهروندی و تعاملات اجتماعی تأثیر گذاشته است (Arisoy, 2022). دانشجویان امروز در فضایی شبکه‌ای و چندفرهنگی رشد می‌کنند و تجربه «شهروندی دیجیتال» به بخشی از هویت مدنی آنان بدل شده است (Japar, 2024; Puthur et al., 2023). از این رو، هر مدل سنجش فرهنگ شهروندی باید بتواند در کنار ابعاد سنتی مانند قانون‌مداری و مسئولیت اجتماعی، عوامل نوپدید چون مصرف رسانه، هویت دیجیتال، و هوش فرهنگی را نیز پوشش دهد (Kim & Chung, 2020; Naujoks, 2020).

مطالعات پیشین نشان می‌دهند که عوامل اجتماعی-اقتصادی خانواده بر تعهدات و رفتارهای مدنی دانشجویان اثرگذار است (Labussiere et al., 2021; Peters et al., 2020). کیفیت اجتماعی‌سازی اولیه، سرمایه فرهنگی و سطح آگاهی سیاسی می‌تواند مسیر توسعه فرهنگ شهروندی را هموار یا محدود کند (Catron, 2019; Hainmueller et al., 2019). با وجود این، دانشگاه می‌تواند با ایجاد محیطی حمایتی و تعاملی، این شکاف‌ها را کاهش دهد و فرصت‌های برابر برای یادگیری مهارت‌های شهروندی فراهم سازد (Eskandari et al., 2019; Mohnati et al., 2020).

از منظر نظری، گفتمان‌های مدرن شهروندی از دو رویکرد اصلی «جمهوری‌خواهی مدنی» و «شهروندی لیبرال» نشئت می‌گیرند که هر یک بر جنبه‌ای متفاوت از حقوق و مسئولیت‌ها تأکید دارند (Pogonyi, 2019; Solodoch & Sommer, 2020). با این حال، روندهای جهانی‌شدن و مهاجرت گسترده باعث شکل‌گیری گونه‌های جدیدی از شهروندی، از جمله «شهروندی فرهنگی» و «شهروندی جهانی» شده است که نیاز به بازتعریف و بومی‌سازی در محیط دانشگاهی دارند (Džankic, 2019; Vink et al., 2021). چنین تحولات مفهومی، ضرورت طراحی مدل‌های سنجش انعطاف‌پذیر و جامع را دوچندان می‌کند (Ferraro et al., 2024).

از سوی دیگر، پژوهش‌های داخلی نیز نشان داده‌اند که فرهنگ دانشگاهی و فضای سازمانی می‌تواند به‌عنوان بستر کلیدی شکل‌گیری رفتارهای مدنی و مشارکتی دانشجویان عمل کند (Khaleghi et al., 2023; Mohammadi, 2023; Nasser & Rezaee, 2023). مولفه‌هایی مانند احساس تعلق، هویت جمعی، اعتماد بین‌فردی، و فرصت مشارکت در انجمن‌های علمی و فرهنگی از مهم‌ترین محرک‌های توسعه فرهنگ شهروندی شناخته شده‌اند (Kafshchian Moghadam et al., 2024; Mary & Sadiatanimot, 2025). همچنین نقش برنامه‌های آموزش حقوق و اخلاق شهروندی در ارتقای حس مسئولیت‌پذیری اجتماعی و قانون‌مداری بارها تأکید شده است (Rehman & Naz, 2022; Sadiq, 2024).

دانشگاه‌ها برای ایفای نقش مؤثر در این زمینه، نیازمند مدل‌های ارزیابی دقیق هستند که بتواند روابط علی بین شرایط زمینه‌ای (فرهنگی، اجتماعی، روان‌شناختی و زیرساختی)، عوامل علی (حقوق فرهنگی، هوش فرهنگی، تعاملات خانوادگی و تفاوت‌های فرهنگی) و راهبردهای توسعه فرهنگ شهروندی را آشکار کند (Bahrami et al., 2019; Sohrabzadeh et al., 2021). چنین الگوهایی به مدیران فرهنگی و تصمیم‌گیرندگان کمک می‌کند تا با شناسایی نقاط قوت و ضعف، سیاست‌ها و برنامه‌های ارتقایی را طراحی و اجرا کنند (Bartram, 2021; Ferraro et al., 2024).

به علاوه، توجه به بعد جهانی شهروندی در آموزش عالی نیز ضروری است. تجربه‌های بین‌المللی نشان داده‌اند که برنامه‌های آموزش شهروندی جهانی می‌تواند آگاهی فرهنگی، عدالت اجتماعی و همبستگی فراملی را در میان دانشجویان تقویت کند (Coelho et al., 2025; Ferguson & Brett, 2025). در همین راستا، طراحی مدل سنجش فرهنگ شهروندی باید به گونه‌ای باشد که امکان مقایسه با الگوهای جهانی و در عین حال پاسخگویی به نیازهای بومی را فراهم آورد (Arisoy, 2022; Theocharis & Van Deth, 2018). بنابراین، پژوهش حاضر درصدد است تا با رویکرد داده‌بنیاد، الگویی جامع و نظام‌مند برای سنجش فرهنگ شهروندی دانشجویی ارائه دهد.

روش‌شناسی

در این پژوهش، از روش داده بنیاد استفاده شده است. هدف اصلی تحقیق، ماهیتی اکتشافی دارد و به شناسایی متغیرها و بررسی روابط علی میان آن‌ها در زمینه فرهنگ شهروندی دانشجویی می‌پردازد. اطلاعات مورد نیاز از طریق مصاحبه با خبرگان حوزه فرهنگ شهروندی و دانشجویان فعال جمع‌آوری شده است. جامعه آماری این پژوهش شامل تمامی خبرگان و متخصصان مرتبط با فرهنگ شهروندی دانشجویی، از جمله اساتید دانشگاه، پژوهشگران حوزه علوم اجتماعی و فرهنگی، مدیران فرهنگی دانشگاه‌ها و دانشجویان فعال در عرصه‌های فرهنگی و اجتماعی می‌باشد. برای انتخاب نمونه، تلاش شده است تا از طیف گسترده‌ای از افراد با تجربه و تخصص‌های متنوع بهره‌گیری شود تا دیدگاه‌های جامع و متفاوتی درباره موضوع تحقیق فراهم آید. شرایط انتخاب خبرگان به گونه‌ای بوده است که افراد علاوه بر دانش نظری، تجربه عملی و شناخت کافی نسبت به فرهنگ شهروندی در محیط دانشگاهی داشته باشند. همچنین آشنایی با چالش‌ها و فرصت‌های خاص فضای دانشگاهی و توانایی ارائه دیدگاه‌های علمی و کاربردی جهت توسعه الگوی سنجش فرهنگ شهروندی از معیارهای مهم انتخاب بوده است. نمونه آماری شامل ۱۵ نفر از خبرگان حوزه فرهنگ شهروندی دانشجویی است که از طریق روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب شده‌اند. مصاحبه‌ها با این افراد به صورت عمیق و کیفی انجام گرفته است تا داده‌های لازم برای طراحی الگوی مناسب سنجش فرهنگ شهروندی دانشجویی استخراج شود. ابتدا با توجه به شناخت پژوهشگر از شایستگی خبرگان منتخب و تطابق آن‌ها با اهداف پژوهش، مصاحبه‌ها انجام شد. ویژگی‌های خبرگان به شرح زیر است:

توسعه فردی و تحول سازمانی

جدول ۱. مشخصات خبرگان

ردی ف	تخصص/حوزه فعالیت	سمت/نقش	سال‌های تجربه	حوزه تخصصی مرتبط با پژوهش	توضیحات تکمیلی
۱	علوم اجتماعی و فرهنگ	استاد دانشگاه	۱۸	فرهنگ شهروندی، رفتار دانشجویی	دارای چندین مقاله پژوهشی مرتبط
۲	مدیریت فرهنگی	مدیر فرهنگی دانشگاه	۱۲	برنامه‌ریزی فعالیت‌های فرهنگی	آشنا با چالش‌های دانشجویی
۳	جامعه‌شناسی	پژوهشگر حوزه فرهنگ	۱۵	تحلیل فرهنگ سازمانی و دانشگاهی	سابقه پژوهش میدانی و کیفی
۴	روانشناسی اجتماعی	مشاور فرهنگی دانشگاه	۱۰	فرهنگ سازمانی، رفتار شهروندی	تجربه عملی در فضای دانشگاهی
۵	علوم ارتباطات	فعال دانشجویی	۷	مشارکت دانشجویی، فرهنگ شهروندی	نماینده انجمن‌های فرهنگی
۶	مدیریت آموزشی	استاد و مشاور	۱۴	آموزش و پرورش فرهنگی، توسعه مهارت‌های شهروندی	تجربه اجرای پروژه‌های فرهنگی
۷	جامعه‌شناسی	پژوهشگر و مدرس	۱۶	فرهنگ سازمانی، رفتار گروهی	کارشناس تحلیل داده‌های فرهنگی
۸	روانشناسی تربیتی	مشاور تحصیلی و روانشناس	۱۱	رفتار دانشجویی، ارتقای مهارت‌های اجتماعی	سابقه همکاری با نهادهای دانشگاهی
۹	علوم سیاسی	استاد دانشگاه	۱۷	شهروندی و مسئولیت‌های اجتماعی	مطالعات شهروندی و سیاست‌های فرهنگی
۱۰	مدیریت فرهنگی	مسئول برنامه‌های فرهنگی	۹	برنامه‌ریزی و اجرای فعالیت‌های فرهنگی	تسلط بر فرآیندهای فرهنگی دانشگاهی
۱۱	روانشناسی اجتماعی	پژوهشگر و مدرس	۱۳	رفتار اجتماعی، فرهنگ شهروندی	فعالیت در پروژه‌های توسعه فرهنگی
۱۲	علوم ارتباطات	مشاور رسانه‌ای دانشگاه	۸	رسانه و فرهنگ دانشجویی	ارتباطات فرهنگی و اجتماعی
۱۳	جامعه‌شناسی	پژوهشگر مستقل	۱۴	فرهنگ سازمانی، رفتارهای گروهی	تجربه در تحقیقات کیفی
۱۴	مدیریت آموزشی	استاد دانشگاه	۱۵	آموزش فرهنگی، توسعه فرهنگ شهروندی	تجربه در طراحی الگوهای آموزشی
۱۵	روانشناسی تربیتی	مشاور و فعال فرهنگی	۱۰	مهارت‌های شهروندی، فرهنگ سازمانی	تجربه در برنامه‌ریزی و آموزش دانشجویی

تحلیل مصاحبه‌ها، به پژوهشگر این امکان را می‌دهد که مفاهیمی را درک کند که یکپارچگی‌شان با یکدیگر امکان فهم عمیق‌تر چستی و چگونگی فرهنگ شهروندی دانشجویی را مهیا کند. تمام مراحل کدگذاری باز، کدگذاری محوری یا متمرکز و کدگذاری انتخابی و درنهایت دست‌یابی به مدل نظری از متون مصاحبه‌های صورت گرفته و مستندشده در این پژوهش به دست آمده است. به‌طور کلی، برای تحلیل داده‌های کیفی به‌دست‌آمده از طریق پانزده مصاحبه هدفمند و بدون هرگونه سوگیری، مراحل روش کدگذاری گزندتئوری سیستماتیک استراس-کوربین استفاده شده است. مصاحبه به‌صورت نیمه‌ساختاریافته با سؤالات باز و کلی انجام شد. در نهایت، با استفاده از تکنیک داده‌بنیاد با استفاده از نرم‌افزار MAXQDA، به شناسایی عوامل پرداخته شد. در مرحله نخست، به گردآوری داده‌های کیفی از خلال مصاحبه‌های عمیق با مشارکت‌کنندگان پژوهش پرداخته شد. در فرایند کدگذاری باز، مضمون‌های بسیاری حاصل شد که طی فرایند رفت‌وبرگشتی تحلیل داده‌ها، مجموعه این داده‌های کیفی اولیه به مقوله‌های کمتری تقلیل یافت. در ادامه، به بررسی هریک از این مقوله‌های به‌دست‌آمده در مرحله کیفی پرداخته شده است.

در راستای هدف تحقیق سؤالاتی که مطرح می‌شود به شرح زیر هستند:

چه عواملی یا شرایط زمینه‌ای موجب شکل‌گیری یا تغییر فرهنگ شهروندی دانشجویی می‌شوند؟

چه عوامل زمینه‌ای و محیطی (مانند ساختار دانشگاه، فرهنگ سازمانی، شرایط اجتماعی) بر فرهنگ شهروندی دانشجویی تأثیرگذار هستند؟

دانشجویان و دانشگاه‌ها برای ارتقاء و توسعه فرهنگ شهروندی چه راهکارها و استراتژی‌هایی را به کار می‌برند؟

پیامدهای مثبت یا منفی فرهنگ شهروندی دانشجویی در دانشگاه و جامعه چه هستند؟

یافته‌ها

از مجموع ۱۵ نفر، ۱۳ نفر (۸۲.۰٪) مرد و ۲ نفر (۱۸.۰٪) زن هستند. این نشان‌دهنده غلبه مردان در نمونه مورد بررسی است که ممکن است به دلایل فرهنگی، اجتماعی یا حرفه‌ای مرتبط باشد. بیشترین فراوانی در گروه سنی کمتر از ۳۵ سال با ۷ نفر (۴۷.۰٪) است. به دنبال آن، ۶ نفر (۴۲.۰٪) در گروه سنی ۳۵ تا ۴۵ سال قرار دارند و تنها ۲ نفر (۱۱.۰٪) ۴۵ سال و بیشتر هستند. این توزیع سنی نشان‌دهنده جوان بودن جمعیت خبرگان است و می‌تواند به نوآوری و دیدگاه‌های جدید در زمینه‌های مختلف اشاره کند. از نظر تحصیلات، ۹ نفر (۵۸.۰٪) دارای مدرک کارشناسی ارشد و ۶ نفر (۴۲.۰٪) دارای مدرک دکتری هستند. این توزیع نشان‌دهنده سطح بالای تحصیلات خبرگان است که می‌تواند بر کیفیت و اعتبار نظرات و یافته‌های آنان تأثیر بگذارد. در زمینه سابقه کاری، ۶ نفر (۴۲.۰٪) دارای سابقه کاری بین ۱۰ تا ۲۰ سال و ۹ نفر (۵۸.۰٪) دارای سابقه کاری بالای ۲۰ سال هستند. این توزیع نشان‌دهنده تجربه بالای خبرگان در زمینه‌های مرتبط است که می‌تواند به اعتبار و قابلیت اعتماد به نظرات آنان کمک کند.

در ادامه، به بررسی کدگذاری باز برای عوامل تشکیل‌دهنده مدل داده‌بنیاد پرداخته شده است. در فرایند کدگذاری، تمامی مفاهیم تا حد امکان ثبت شد که برابر با ۳۰۸ مفهوم بودند و موارد تکراری و مشابه حذف شد و در نهایت، ۱۴۸ کد باز باقی ماند که پژوهشگر برای انتخاب و دسته‌بندی در قالب کدگذاری محوری آنها را بررسی کیفی کرد.

جدول ۲. کدگذاری باز

مولفه	زیر مولفه
عوامل زیستی	اجرای جشن‌های شهری با محورهای بازیافت
	محیط زیست و ترافیک
	اجرای نمایشگاه‌های مرتبط با سلامت تولید و توزیع بسته‌های زندگی خوب
عوامل اجتماعی	استفاده از توانمندی بخش خصوصی و شهروندان در اداره مراکز فرهنگی، ورزشی و تفریحی به صورت هیات امنایی با تدوین استانداردها و آیین‌نامه‌ها
	استفاده از توان مشورتی و اجرایی محافل فرهنگی و سازمان‌های مردم نهاد در اجرای برنامه‌های شهری
عوامل فرهنگی	برگزاری جشنواره شعر و ترانه با محوریت فرهنگ شهروندی
	برگزاری جشنواره تولید کتاب با موضوع شهروندی فرهنگی ویژه دانشجویان
	برگزاری جشنواره فیلم کوتاه با محوریت شهروندی فرهنگی
	برگزاری تورها و کارگاه‌های آموزشی فرهنگ شهروندی و مهارت‌های اجتماعی
	برگزاری برنامه‌های فرهنگی و آموزشی با موضوع سلامت و پیشگیری از بیماری‌ها
	ایجاد فرهنگ سرا برای هر منطقه‌ای از شهر
	معرفی و عرضه محصولات فرهنگی هر منطقه در جشنواره‌ها
عوامل روانشناختی	اجرای برنامه‌های آموزشی ویژه جهت کاهش آسیب‌های اجتماعی در مناطق محروم و حاشیه شهر
	کیفیت مطلوب کهارت‌های زندگی و ارتباطی افراد
	ارائه مشاوره‌های فردی و گروهی به شهروندان
عوامل زیرساختی	تقویت ناوگان حمل و نقل عمومی
	افزایش تعداد و کیفیت ایستگاه‌های ورزش همگانی
	بهینه‌سازی مکان‌های در اختیار شهرداری به منظور ایجاد تماشاخان‌های محلی
فضای دانشگاهی و اجتماعی	پایگاه اقتصادی اجتماعی داشتن
	باز بودن فضای دانشگاه برای اظهار نظر آزادانه و انتقاد سازنده

توسعه فردی و تحول سازمانی

فرهنگ عمومی جامعه	ایجاد فضاهای فرهنگی و اجتماعی برای تعامل و هم‌اندیشی میان دانشجویان
	فضای فیزیکی و جغرافیایی دانشگاه، که بر تعاملات اجتماعی دانشجویان تأثیر دارد
	سطح آگاهی عمومی از حقوق و مسئولیت‌های شهروندی در جامعه
	وجود فرهنگ دموکراتیک
حقوق فرهنگی	حقوق بشر، و برابری در جامعه، که بر رفتارهای اجتماعی و شهری تأثیرگذار است
	تأثیر رسانه‌ها و فضای عمومی بر نگرش‌های دانشجویان به مسائل اجتماعی و فرهنگی
	رعایت حقوق تمامی شهروندان جامعه
	رعایت حقوق همسایگی و محله‌ای
هوش فرهنگی	استفاده از دانش فرهنگی و آگاهی از آن
	آشنایی به نظام‌های اجتماعی و آموزشی فرهنگ‌های دیگر
	آشنایی با قواعد زبان‌ها و لهجه‌های دیگر
	آگاهی از ارزش‌های فرهنگی و باورهای مذهبی فرهنگ‌های دیگر
	شناخت سنت‌های ازدواج در سایر فرهنگ‌ها
	شناخت هنر و صنایع دستی فرهنگ‌های دیگر
	آشنایی با رفتارهای غیرکلاسی در فرهنگ‌های دیگر
	لذت روبرو شدن با افرادی از فرهنگ‌های دیگر و زندگی با آنها
	کنترل استرس‌های ناشی از سازگاری با فرهنگ‌های دیگر، خوگرفتن با شرایط جدید
	خوگرفتن با فرهنگ‌های دیگر
تعاملات خانوادگی	نزدیکی بین اعضای خانواده، توانایی مقابله با استرس، انعطاف‌پذیری
	داشتن تجربیات مثبت، کیفیت ارتباط بین اعضای خانواده
	توانایی خانواده در حل اختلافات
	گذراندن اوقات با خانواده
	جستجو برای یافتن نتیجه مشکلات
تفاوت‌های فرهنگی	پذیرش تنوع و تکثیر فرهنگ در جامعه
	اهمیت پاداش گروهی نسبت به فردی
	اهمیت دادن به گروه
مصرف رسانه	استفاده از اینترنت برای فعالیت‌های علمی و گذراندن اوقات فراغت
	استفاده از چست الکترونیکی و چت کردن
	مشاهده برنامه‌های علمی پزشکی و تربیتی کانال‌های ماهواره‌ای
	مشاهده فیلم‌ها، تبلیغات تجاری تلویزیون‌های خارجی
	مطالعه روزنامه‌ها و مجلات داخلی، مطالعه کتب غیردرسی
سرمایه فرهنگی	مهارت در انتقال مفاهیم
	توانایی پاسخگویی به سوالات فی‌البداهه
	پذیرش امکانات جدید
	فهماندن مطالب به دیگران
	داشتن آثار هنری در منزل
اهداف فرهنگی	فضای مناسب رشد سیاسی - فرهنگی
	بهره‌برداری از شیوه‌های نوین آموزش
	استفاده از فناوری‌های نوین و متنوع ارتباطی و اطلاعاتی در حوزه فرهنگ
	شرکت در کارگاه‌های آموزشی در حوزه فرهنگی سبک زندگی
هویت اجتماعی	احساس تعلق و تعهد
	اضطراب از بودن در شبکه‌های اجتماعی
	ناراضی بودن از وسعت انتخاب و امکانات مختلف اجتماعی
	جهان بینی نسبت به هویت اجتماعی

Personal Development and Organizational Transformation

	مواجهه با تعارض عرصه‌های مختلف اجتماعی
	بیگانگی با ارزش‌ها و هنجارها
	نالامیدی از رضایتبخش بودن رفتار
	مقبولیت اجتماعی و داشتن شان و منزلت در جمع
	ناتوانی در انجام کارهای فردی
	توانایی توصیف خویشتن و داشتن تعادل فردی
	استفاده از مهارت‌های فردی
هویت مداری	برنامه ریزی برای افزایش خودآگاهی تیپ‌های شخصیتی و هوش‌های هشت گانه
	افزایش آگاهی افراد در خصوص هیجانات و رفتارهای جنسی و جهت دهی سالم
	افزایش آگاهی افراد از روش‌های خودمراقبتی در برابر تعرض
	تقویت هویت و افزایش تعلق اقشار حاشیه نشین به جامعه شهری
اخلاق مداری	ایجاد و احیای پاتوق‌های فرهنگی اجتماعی
	برنامه‌ریزی برای ارتقای فرهنگ ترافیک
	تشکیل باشگاه سفیران شهروندی
مشارکت و همدلی	برنامه‌ریزی برای هم‌افزایی نهادهای مدنی و خیریه‌ها
	استفاده از ظرفیت نهادهای مدنی و خیریه‌ها در پیشبرد اهداف سازمان
	برنامه‌ریزی برای ارتقای کارآفرینی اجتماعی
	برنامه‌ریزی برای تقویت و مسئولیت‌پذیری و مشارکت اجتماعی
سلامتی	تکیه بر فرهنگ ملی و بومی
	برنامه‌ریزی برای افزایش سواد اطلاعاتی و رسانه‌ای سلامتی
	فرهنگ‌سازی برای افزایش کیفیت ازدواج و پایداری خانواده سلامتی
	برنامه‌ریزی برای افزایش نشاط اجتماعی و شادی شهروندان
خلاقیت	برنامه‌ریزی برای مدیریت خشم
	آموزش شهروندی به روش‌های جذاب و مدرن
	برگزاری جشنواره‌های فرهنگی و هنری
ارتقای کارآفرینی اجتماعی	فعالیت در جهت ایجاد توازن میان ارزش‌های سرمایه‌گذاران و نیازهای جامعه
	استفاده از توان بالقوه ای برای برانگیختن پیشرفت‌های جهانی
	درک نیازهای اجتماعی و داشتن دیدگاهی شفاف و روشن
	جستجوی فرصت‌ها و زمینه‌های جدید انجام کار و ایجاد مدل‌های بدیع و خلق روش‌های نو
اعتماد عمومی بین شهروندان	جلب اعتماد شهروندان
	احتمال افزایش مشارکت عامه مردم در فرایندهای سیاسی
	افزایش مشروعیت حاکمیت مردم سالار
	رضایت باطنی شهروندان برای مشارکت در امور شهرشان
افزایش بنیه اعتقادی	افزایش تمایلات دینی شهروندان
	مشارکت پویای شهروندان با استفاده از دستورات دینی
	ادای دین خود به جامعه
مسئولیت پذیری اجتماعی	مسئول بودن در قبال رفتارهای اعضای خانواده خود
	اطلاع دادن مشکلات شهر یا محل خود به مسئولیت ذیربط
	رعایت اخلاق اسلامی در تعاملات اجتماعی
	پایمال نکردن حقوق مردم و احترام به حقوق آنان
	توسعه حس قدرشناسی و تقدیر نسبت به میراث فرهنگی و تقویت هویت ملی
	تقویت مبنای خانواده، افزایش احترام به ارزش‌هایی مانند برابری
	عدالت و مانند آن
	تقویت غرور ملی در سطح جامعه

توسعه فردی و تحول سازمانی

پایبندی به قوانین و عرف جامعه	نگرانی نسبت به آسایش جمعی
	داشتن روحیه بردباری و تحمل
	داشتن حساسیت در برابر هنجارشکنان در امور جمعی
	آگاهی از نحوه عملکرد دولت ملی و محلی
	احترام به وجود تکثیر و تنوع در جامعه
	احترام و تساوی فرصتها برای دختران و زنان
	جلوگیری از آسیب رسانی اجتماعی و افزایش بردباری و تحمل
	پذیرش نظم و تبعیت از قوانین اجتماعی
	آگاهی از قوانین و مقررات اجتماعی
	آگاهی از حقوق شخصی
مشارکت پذیری	آگاهی از ساختار و نحوه عملکرد دولت در سطح ملی و محلی
	آگاهی از وضعیت عقاید احزاب و گروه‌های سیاسی در کشور
	رفتار بر اساس اصول اخلاقی و مذهبی مطلوب جامعه
	توانایی انجام کار گروهی
	جلوگیری از پیشداوری و قضاوت عجولانه
	توانایی پذیرش تصمیم‌گیری بر اساس مصلحت جمعی و گروهی
	پذیرش نقد و ارزیابی
	اهتمام بیشتر برای حل مشکلات از طریق مشارکت در امور مدنی
	خوشبین بودن
	عمل به قوانین و عرف جمعی در وظایف شخصی
کاهش مشکلات اجتماعی	داشتن نگرش سیستمی در جامعه
	کاهش رفتارهای ضد اجتماعی مانند اعتیاد، خشونت، فساد، و تبعیض در بین دانشجویان
	افزایش سطح همکاری و همبستگی اجتماعی میان دانشجویان و کاهش رقابت‌های منفی
	ارزیابی و نظارت بر برنامه‌های آموزشی، فرهنگی، و اجتماعی که در دانشگاه‌ها برای تقویت فرهنگ شهروندی
	بررسی بازخوردهای دانشجویان در خصوص برنامه‌های ارائه شده و اصلاح آن‌ها بر اساس نیازهای واقعی دانشجویان
	ارائه خدمات مشاوره روان‌شناسی
	مشاوره اجتماعی و برنامه‌های حمایت از دانشجویان در برخورد با مشکلات فردی و اجتماعی
	پشتیبانی از دانشجویان با نیازهای ویژه (از جمله دانشجویان معلول یا دانشجویان با مشکلات مالی).
	ایجاد همکاری‌ها و روابط با نهادهای مدنی
	سازمان‌های غیر دولتی و دیگر مؤسسات برای بهبود فرهنگ اجتماعی و مدنی در دانشگاه
مشارکت فرهنگی و فعالیت‌های	تقویت مشارکت در پروژه‌های ملی و بین‌المللی که فرهنگ شهروندی
	تأسیس و حمایت از انجمن‌های علمی، کانون‌های فرهنگی، و گروه‌های داوطلبانه که دانشجویان را در فعالیت‌های اجتماعی و فرهنگی مشارکت می‌دهند
	توسعه برنامه‌های ورزشی، هنری، و فرهنگی که به دانشجویان فرصت می‌دهد تا مهارت‌های اجتماعی و مدنی خود را پرورش دهند.
	مشارکت در انتخابات
	مشارکت در فعالیت‌ها و اقدامات داوطلبانه
	مشارکت در نهادهای اجتماعی طرح ایده
	پیگیری و مراجعه به ادارات برای امور فرهنگی
	مهارت‌های ارتباطی
	دسترسی به منابع فرهنگی
	حضور در برنامه‌های فرهنگی، کتاب‌خوانی، هنر و تئاتر
سرمایه فرهنگی و اجتماعی دانشجویان	

پس از استخراج کدهای باز اولیه از داده‌ها و با توجه به پیشینه پژوهش و روش مقایسه مستمر، مفاهیم اولیه دسته‌بندی و در قالب کدهای محوری سازماندهی شدند. این فرآیند شامل تحلیل روابط بین مفاهیم و تعیین چگونگی همبستگی آنها در شکل‌گیری پدیده‌ی فرهنگ شهروندی دانشجویی بود. برای مثال، کدهای باز مربوط به عوامل زیستی، اجتماعی، فرهنگی، روانشناختی و زیرساختی در قالب یک دسته به عنوان شرایط زمینه‌ای قرار گرفتند که بستر وقوع و شکل‌گیری فرهنگ شهروندی را مشخص می‌کنند. همچنین کدهای مربوط به مشارکت‌های فرهنگی، سرمایه‌های فرهنگی و اجتماعی و فعالیت‌های دانشجویی به عنوان مقوله محوری شناسایی شدند که رفتارهای اصلی و الگوی فرهنگ شهروندی دانشجویی را تشکیل می‌دهند. در نهایت، کدهای مرتبط با پیامدها مانند افزایش کارآفرینی اجتماعی، اعتماد عمومی و مسئولیت‌پذیری اجتماعی در قالب دسته پیامدها قرار گرفتند. راهبردها نیز به صورت کدهای واکنشی و کنش‌محور که شامل برنامه‌ریزی‌ها و اقدامات عملی برای تقویت فرهنگ شهروندی بود، کدگذاری شدند.

کدگذاری انتخابی

طی کدگذاری انتخابی، مقوله‌های مستخرج از کدگذاری باز و کدگذاری محوری در ۶ دسته شامل شرایط علی، شرایط مداخله‌گر، شرایط بستر، راهبردها و پیامدها قرار گرفته‌اند. در ادامه، چگونگی شکل‌گیری شرایط علی، مداخله‌گر، بستر، راهبردها و پیامدها بیان شده است.

شرایط علی

شرایط علی عبارت است از حوادث یا رویدادهایی که به وقوع یا گسترش پدیده‌ای می‌انجامد. در این مرحله با توجه به پیشینه پژوهش کدهای محوری ایجاد شد. شرایط علی شامل عوامل زیستی، اجتماعی، فرهنگی و روانشناختی است که زمینه لازم برای بروز و گسترش فرهنگ شهروندی دانشجویی را فراهم می‌کند. این عوامل، محرک‌های اصلی در شکل‌گیری پدیده هستند.

راهبردها

راهبردها مجموعه کنش‌ها و واکنش‌های هدفمندی هستند که برای اداره و تقویت فرهنگ شهروندی در میان دانشجویان اتخاذ می‌شوند. این اقدامات در قالب برنامه‌ریزی برای هویت‌مداری، اخلاق‌مداری، مشارکت و سلامت اجتماعی انجام می‌شود.

پیامدها

پیامدها نتایج ناشی از اجرای راهبردها هستند که ممکن است پیش‌بینی شده یا غیرمنتظره باشند، و می‌توانند تأثیرات مثبت مثل ارتقای کارآفرینی اجتماعی، اعتماد عمومی و مسئولیت‌پذیری و یا کاهش مشکلات اجتماعی را در پی داشته باشند.

شرایط زمینه‌ای

بستر یا زمینه مجموعه مشخصه‌های ویژه‌ای است که بر پدیده موردنظر دلالت می‌کند؛ یعنی محل حوادث وقایع متعلق به پدیده. بستر نشان‌دهنده مجموعه شرایط خاصی است که در آن راهبردهای کنش و واکنش صورت می‌پذیرد. به عنوان مثال فضای دانشگاهی، فرهنگ عمومی جامعه و حقوق فرهنگی به عنوان بسترهای مهم برای رشد فرهنگ شهروندی مطرح‌اند.

شرایط مداخله‌گر

شرایط ساختاری که به پدیده‌ای تعلق دارند و بر راهبردهای کنش و واکنش اثر می‌گذارند. آنها راهبردها را در درون زمینه خاصی سهولت می‌بخشند یا آنها را محدود و مقید می‌کنند. مثلاً برنامه‌های حمایتی، نظارت دانشگاه و ارتباط با نهادهای مدنی.

مقوله محوری

توسعه فردی و تحول سازمانی

مقوله محوری، محور اصلی و هسته پدیده مورد مطالعه است که در این پژوهش «مشارکت دانشجویی و فعالیت‌های فرهنگی» شناخته شده است. این مقوله، تمام کنش‌ها و واکنش‌ها حول آن شکل می‌گیرد و سایر مقوله‌ها به آن متصل هستند.

جدول ۳: کدگذاری باز داده‌های کیفی

کد انتخابی	کد محوری	کدهای باز اولیه
شرایط زمینه‌ای	عوامل زیستی	اجرای جشن‌های شهری با محورهای بازیافت
		محیط زیست و ترافیک
		اجرای نمایشگاه‌های مرتبط با سلامت تولید و توزیع بسته‌های زندگی خوب
عوامل اجتماعی	عوامل اجتماعی	استفاده از توانمندی بخش خصوصی و شهروندان در اداره مراکز فرهنگی، ورزشی و تفریحی به صورت هیأت امنایی با تدوین استانداردها و آیین‌نامه‌ها
		استفاده از توان مشورتی و اجرایی محافل فرهنگی و سازمان‌های مردم نهاد در اجرای برنامه‌های شهری
		برگزاری جشنواره شعر و ترانه با محوریت فرهنگ شهروندی
عوامل فرهنگی	عوامل فرهنگی	برگزاری جشنواره تولید کتاب با موضوع شهروندی فرهنگی ویژه دانشجویان
		برگزاری جشنواره فیلم کوتاه با محوریت شهروندی فرهنگی
		برگزاری تورها و کارگاه‌های آموزشی فرهنگ شهروندی و مهارت‌های اجتماعی
عوامل روانشناختی	عوامل روانشناختی	برگزاری برنامه‌های فرهنگی و آموزشی با موضوع سلامت و پیشگیری از بیماری‌ها
		ایجاد فرهنگ سرا برای هر منطقه‌ای از شهر
		معرفی و عرضه محصولات فرهنگی هر منطقه در جشنواره‌ها
عوامل زیرساختی	عوامل زیرساختی	اجرای برنامه‌های آموزشی ویژه جهت کاهش آسیب‌های اجتماعی در مناطق محروم و حاشیه شهر
		کیفیت مطلوب کهارت‌های زندگی و ارتباطی افراد
		ارائه مشاوره‌های فردی و گروهی به شهروندان
فضای دانشگاهی و اجتماعی	فضای دانشگاهی و اجتماعی	تقویت ناوگان حمل و نقل عمومی
		افزایش تعداد و کیفیت ایستگاه‌های ورزش همگانی
		بهینه‌سازی مکان‌های در اختیار شهرداری به منظور ایجاد تماشاخان‌های محلی
فرهنگ عمومی جامعه	فرهنگ عمومی جامعه	پایگاه اقتصادی اجتماعی داشتن
		باز بودن فضای دانشگاه برای اظهار نظر آزادانه و انتقاد سازنده
		ایجاد فضاهای فرهنگی و اجتماعی برای تعامل و هم‌اندیشی میان دانشجویان
عوامل علی	عوامل علی	فضای فیزیکی و جغرافیایی دانشگاه، که بر تعاملات اجتماعی دانشجویان تأثیر دارد
		سطح آگاهی عمومی از حقوق و مسئولیت‌های شهروندی در جامعه
		وجود فرهنگ دموکراتیک
هوش فرهنگی	هوش فرهنگی	حقوق بشر، و برابری در جامعه، که بر رفتارهای اجتماعی و شهری تأثیرگذار است
		تأثیر رسانه‌ها و فضای عمومی بر نگرش‌های دانشجویان به مسائل اجتماعی و فرهنگی
		رعایت حقوق تمامی شهروندان جامعه
عوامل علی	عوامل علی	رعایت حقوق همسایگی و محله‌ای
		استفاده از دانش فرهنگی و آگاهی از آن
		آشنایی به نظام‌های اجتماعی و آموزشی فرهنگ‌های دیگر
عوامل علی	عوامل علی	آشنایی با قواعد زبان‌ها و لهجه‌های دیگر
		آگاهی از ارزش‌های فرهنگی و باورهای مذهبی فرهنگ‌های دیگر
		شناخت سنت‌های ازدواج در سایر فرهنگ‌ها
عوامل علی	عوامل علی	شناخت هنر و صنایع دستی فرهنگ‌های دیگر
		آشنایی با رفتارهای غیرکلانی در فرهنگ‌های دیگر
		لذت روبرو شدن با افرادی از فرهنگ‌های دیگر و زندگی با آنها
عوامل علی	عوامل علی	کنترل استرس‌های ناشی از سازگاری با فرهنگ‌های دیگر، خوگرفتن با شرایط جدید
		خوگرفتن با فرهنگ‌های دیگر

Personal Development and Organizational Transformation

تعارف‌های خانوادگی	نزدیکی بین اعضای خانواده، توانایی مقابله با استرس، انعطاف‌پذیری
	داشتن تجربیات مثبت، کیفیت ارتباط بین اعضای خانواده
	توانایی خانواده در حل اختلافات
	گذراندن اوقات با خانواده
تفاوت‌های فرهنگی	جستجو برای یافتن نتیجه مشکلات
	پذیرش تنوع و تکثیر فرهنگ در جامعه
	اهمیت پاداش گروهی نسبت به فردی
	اهمیت دادن به گروه
مصرف رسانه	استفاده از اینترنت برای فعالیت‌های علمی و گذراندن اوقات فراغت
	استفاده از چست الکترونیکی و چت کردن
	مشاهده برنامه‌های علمی پزشکی و تربیتی کانال‌های ماهواره‌ای
	مشاهده فیلم‌ها، تبلیغات تجاری تلویزیون‌های خارجی
سرمایه فرهنگی	مطالعه روزنامه‌ها و مجلات داخلی، مطالعه کتب غیردرسی
	مهارت در انتقال مفاهیم
	توانایی پاسخگویی به سوالات فی‌البداهه
	پذیرش امکانات جدید
اهداف فرهنگی	فهماندن مطالب به دیگران
	داشتن آثار هنری در منزل
	فضای مناسب رشد سیاسی- فرهنگی
	بهره‌برداری از شیوه‌های نوین آموزش
هویت اجتماعی	استفاده از فناوری‌های نوین و متنوع ارتباطی و اطلاعاتی در حوزه فرهنگ
	شرکت در کارگاه‌های آموزشی در حوزه فرهنگی سبک زندگی
	احساس تعلق و تعهد
	اضطراب از بودن در شبکه‌های اجتماعی
راهبردها	ناراضی بودن از وسعت انتخاب و امکانات مختلف اجتماعی
	جهان بینی نسبت به هویت اجتماعی
	مواجهه با تعارض عرصه‌های مختلف اجتماعی
	بیگانگی با ارزش‌ها و هنجارها
هویت مداری	ناامیدی از رضایتبخش بودن رفتار
	مقبولیت اجتماعی و داشتن شان و منزلت در جمع
	ناتوانی در انجام کارهای فردی
	توانایی توصیف خویشتن و داشتن تعادل فردی
اخلاق مداری	استفاده از مهارت‌های فردی
	برنامه ریزی برای افزایش خودآگاهی تیپ‌های شخصیتی و هوش‌های هشت گانه
	افزایش آگاهی افراد در خصوص هیجانات و رفتارهای جنسی و جهت دهی سالم
	افزایش آگاهی افراد از روش‌های خودمراقبتی در برابر تعرض
مشارکت و همدلی	تقویت هویت و افزایش تعلق اقشار حاشیه نشین به جامعه شهری
	ایجاد و احیای پاتوق‌های فرهنگی اجتماعی
	برنامه‌ریزی برای ارتقای فرهنگ ترافیک
	تشکیل باشگاه سفیران شهروندی
مشارکت و همدلی	برنامه‌ریزی برای هم‌افزایی نهادهای مدنی و خیریه‌ها
	استفاده از ظرفیت نهادهای مدنی و خیریه‌ها در پیشبرد اهداف سازمان
	برنامه‌ریزی برای ارتقای کارآفرینی اجتماعی
	برنامه‌ریزی برای تقویت و مسئولیت‌پذیری و مشارکت اجتماعی

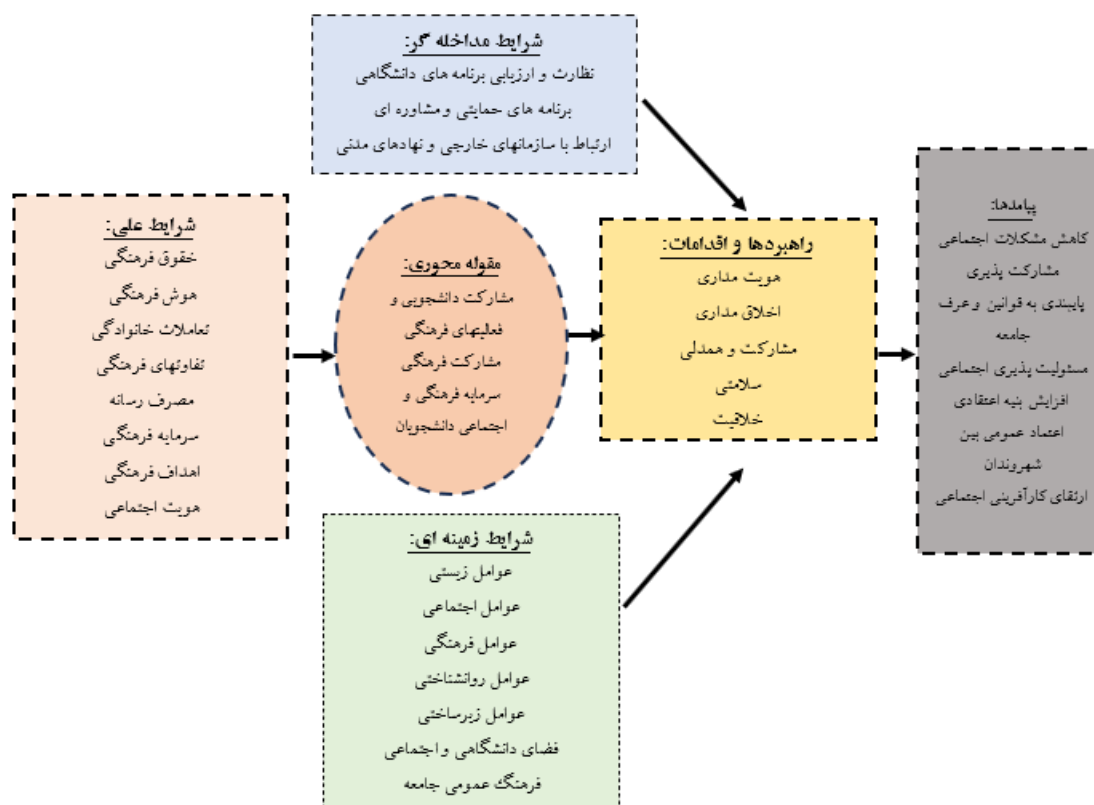
توسعه فردی و تحول سازمانی

تکیه بر فرهنگ ملی و بومی			
سلامتی	برنامه‌ریزی برای افزایش سواد اطلاعاتی و رسانه‌ای سلامتی		
	فرهنگ‌سازی برای افزایش کیفیت ازدواج و پایداری خانواده سلامتی		
	برنامه‌ریزی برای افزایش نشاط اجتماعی و شادی شهروندان		
	برنامه‌ریزی برای مدیریت خشم		
خلاقیت	آموزش شهروندی به روش‌های جذاب و مدرن		
	برگزاری جشنواره‌های فرهنگی و هنری		
پیامدها	ارتقای کارآفرینی اجتماعی	فعالیت در جهت ایجاد توازن میان ارزش‌های سرمایه‌گذاران و نیازهای جامعه	
		استفاده از توان بالقوه ای برای برانگیختن پیشرفت‌های جهانی	
		درک نیازهای اجتماعی و داشتن دیدگاهی شفاف و روشن	
		جستجوی فرصت‌ها و زمینه‌های جدید انجام کار و ایجاد مدل‌های بدیع و خلق روش‌های نو	
اعتماد عمومی بین شهروندان		جلب اعتماد شهروندان	
		احتمال افزایش مشارکت عامه مردم در فرایندهای سیاسی	
		افزایش مشروعیت حاکمیت مردم سالار	
		رضایت باطنی شهروندان برای مشارکت در امور شهرشان	
افزایش بنیه اعتقادی		افزایش تمایلات دینی شهروندان	
		مشارکت پویای شهروندان با استفاده از دستورات دینی	
مسئولیت پذیری اجتماعی		ادای دین خود به جامعه	
		مسئول بودن در قبال رفتارهای اعضای خانواده خود	
		اطلاع دادن مشکلات شهر یا محل خود به مسئولیت ذیربط	
		رعایت اخلاق اسلامی در تعاملات اجتماعی	
		پایمال نکردن حقوق مردم و احترام به حقوق آنان	
		توسعه حس قدرشناسی و تقدیر نسبت به میراث فرهنگی و تقویت هویت ملی	
		تقویت مبنای خانواده، افزایش احترام به ارزش‌هایی مانند برابری	
		عدالت و مانند آن	
		تقویت غرور ملی در سطح جامعه	
		نگرانی نسبت به آسایش جمعی	
		داشتن روحیه بردباری و تحمل	
		داشتن حساسیت در برابر هنجارشکنان در امور جمعی	
		پایبندی به قوانین و عرف جامعه	آگاهی از نحوه عملکرد دولت ملی و محلی
			احترام به وجود تکثیر و تنوع در جامعه
			احترام و تساوی فرصت‌ها برای دختران و زنان
			جلوگیری از آسیب رسانی اجتماعی و افزایش بردباری و تحمل
			پذیرش نظم و تبعیت از قوانین اجتماعی
			آگاهی از قوانین و مقررات اجتماعی
آگاهی از حقوق شخصی			
آگاهی از ساختار و نحوه عملکرد دولت در سطح ملی و محلی			
مشارکت پذیری	آگاهی از وضعیت عقاید احزاب و گروه‌های سیاسی در کشور		
	رفتار بر اساس اصول اخلاقی و مذهبی مطلوب جامعه		
	توانایی انجام کار گروهی		
	جلوگیری از پیشداوری و قضاوت عجولانه		
	توانایی پذیرش تصمیم‌گیری بر اساس مصلحت جمعی و گروهی		
	پذیرش نقد و ارزیابی		
	اهتمام بیشتر برای حل مشکلات از طریق مشارکت در امور مدنی		

Personal Development and Organizational Transformation

خوشبین بودن			
عمل به قوانین و عرف جمعی در وظایف شخصی			
داشتن نگرش سیستمی در جامعه			
کاهش رفتارهای ضد اجتماعی مانند اعتیاد، خشونت، فساد، و تبعیض در بین دانشجویان		کاهش مشکلات اجتماعی	
افزایش سطح همکاری و همبستگی اجتماعی میان دانشجویان و کاهش رقابت‌های منفی			
عوامل مداخله گر	نظارت و ارزیابی برنامه‌های	ارزیابی و نظارت بر برنامه‌های آموزشی، فرهنگی، و اجتماعی که در دانشگاه‌ها برای تقویت فرهنگ شهروندی	
	دانشگاهی	بررسی بازخوردهای دانشجویان در خصوص برنامه‌های ارائه شده و اصلاح آن‌ها بر اساس نیازهای واقعی دانشجویان	
	برنامه‌های حمایتی و مشاوره‌ای	ارائه خدمات مشاوره روان‌شناسی	
		مشاوره اجتماعی و برنامه‌های حمایت از دانشجویان در برخورد با مشکلات فردی و اجتماعی	
		پشتیبانی از دانشجویان با نیازهای ویژه (از جمله دانشجویان معلول یا دانشجویان با مشکلات مالی).	
	ارتباط با سازمان‌های خارجی و	ایجاد همکاری‌ها و روابط با نهادهای مدنی	
	نهادهای مدنی	سازمان‌های غیر دولتی و دیگر مؤسسات برای بهبود فرهنگ اجتماعی و مدنی در دانشگاه	
		تقویت مشارکت در پروژه‌های ملی و بین‌المللی که فرهنگ شهروندی	
مقوله محوری	مشارکت دانشجویی و فعالیت‌های	تأسیس و حمایت از انجمن‌های علمی، کانون‌های فرهنگی، و گروه‌های داوطلبانه که دانشجویان را در فعالیت‌های	
	فرهنگی	اجتماعی و فرهنگی مشارکت می‌دهند	
		توسعه برنامه‌های ورزشی، هنری، و فرهنگی که به دانشجویان فرصت می‌دهد تا مهارت‌های اجتماعی و مدنی خود را پرورش دهند.	
	مشارکت فرهنگی	مشارکت در انتخابات	
		مشارکت در فعالیت‌ها و اقدامات داوطلبانه	
		مشارکت در نهادهای اجتماعی طرح ایده	
		پیگیری و مراجعه به ادارات برای امور فرهنگی	
	سرمایه فرهنگی و اجتماعی	مهارت‌های ارتباطی	
	دانشجویان	دسترسی به منابع فرهنگی	
		حضور در برنامه‌های فرهنگی، کتاب‌خوانی، هنر و تئاتر	

ارائه مدل افراد را قادر می‌سازد که روابط پیچیده بین تعداد زیادی از عناصر را در موقعیت پیچیده تصمیم ترسیم کنند و به عنوان ابزاری برای نظم بخشیدن و جهت دادن به پیچیدگی روابط بین متغیرها عمل می‌کند. در این روش، با تحلیل تأثیر یک عنصر بر دیگر عناصر، ترتیب و جهت روابط پیچیده میان عناصر یک سیستم بررسی و به این وسیله بر پیچیدگی بین عناصر غلبه می‌شود. پس از کسب نظرات خبرگان و مرور پیشینه پژوهش از میان عوامل شناسایی شده، پارادایم کدگذاری محوی انجام شد و براساس آن ارتباط خطی میان مقوله‌های پژوهش شامل شرایط علی، مقوله‌های محوری، شرایط زمینه‌ای، شرایط مداخله گر، راهبردها و پیامدها مشخص شد.

شکل ۱: مدل پارادایمی سنجش فرهنگ شهروندی دانشجویی

بحث و نتیجه گیری

یافته‌های این پژوهش که با هدف ارائه الگوی سنجش فرهنگ شهروندی دانشجویی با رویکرد داده‌بنیاد انجام شد، نشان داد فرهنگ شهروندی دانشجویی پدیده‌ای پیچیده و چندبعدی است که از برهم‌کنش میان مجموعه‌ای از شرایط زمینه‌ای، عوامل علی، راهبردها و پیامدها شکل می‌گیرد. تحلیل کیفی مصاحبه‌های انجام‌شده با خبرگان حوزه علوم اجتماعی، فرهنگی و مدیریت آموزشی بیانگر آن است که «مشارکت دانشجویی و فعالیت‌های فرهنگی» به‌عنوان مقوله محوری، نقش تعیین‌کننده‌ای در سازماندهی سایر ابعاد فرهنگ شهروندی ایفا می‌کند و عملاً کانون کنش‌های اجتماعی و هویت‌ساز در فضای دانشگاهی است. این یافته با نتایج پژوهش‌های بین‌المللی همخوان است که مشارکت فعال دانشجویان را یکی از محرک‌های اصلی توسعه رفتارهای مدنی و تقویت حس مسئولیت اجتماعی می‌دانند (Bartram, 2021; Rehman et al., 2018). در همین راستا، کارهای انجام‌شده در بستر آموزش عالی بر اهمیت درگیرکردن دانشجویان در فرآیندهای فرهنگی و اجتماعی و فراهم‌سازی فضاهای آزاد برای تعامل و گفت‌وگو تأکید داشته‌اند (Coelho et al., 2025; Ferguson & Brett, 2025).

نتایج پژوهش حاضر نشان داد که عوامل فرهنگی، اجتماعی، روان‌شناختی و زیرساختی به‌عنوان شرایط زمینه‌ای نقش مهمی در بروز و تثبیت فرهنگ شهروندی دارند. فضای دانشگاهی تعاملی، دسترسی به منابع فرهنگی، حمایت از انجمن‌ها و کانون‌های فرهنگی و علمی، و همچنین استفاده هدفمند از رسانه‌ها در شکل‌گیری الگوهای مثبت شهروندی نقش اساسی ایفا می‌کند (Bahrami et al., 2019; Sohrabzadeh et al., 2021). این یافته با مطالعاتی همسو است که فرهنگ سازمانی و محیط فیزیکی دانشگاه را به‌عنوان بستری برای پرورش کنش‌های اجتماعی و افزایش حس تعلق اجتماعی معرفی کرده‌اند (Eskandari et al., 2019; Mohnati et al., 2020). همچنین مشاهده شد که وجود ساختارهای حمایتی و برنامه‌های مشاوره‌ای، شرایطی مداخله‌گر فراهم می‌کند که می‌تواند فرآیند توسعه فرهنگ شهروندی را تسهیل

یا تقویت نماید؛ امری که با تأکید پژوهش‌های پیشین بر ضرورت پیوند نهاد دانشگاه با سازمان‌های مدنی و نهادهای بیرونی مطابقت دارد (Rehman & Naz, 2022; Sadiq, 2024).

از منظر علی، عواملی چون هوش فرهنگی، تعاملات خانوادگی، سرمایه فرهنگی و تفاوت‌های فرهنگی نقش چشمگیری در رفتارهای شهروندی دانشجویان دارند. این نتایج با پژوهش‌های بین‌المللی که بر اهمیت سرمایه فرهنگی و ظرفیت‌های فردی در پیشبرد شهروندی مؤثر تأکید می‌کنند سازگار است (Catron, 2019; Hainmueller et al., 2019). همچنین یافته‌های ما نشان دادند که آگاهی دانشجویان از حقوق فرهنگی و توانایی تعامل با فرهنگ‌های متفاوت می‌تواند در تقویت رفتارهای مدنی و کاهش تعارضات اجتماعی نقش‌آفرین باشد؛ این موضوع با یافته‌های (Kim & Chung, 2020; Theocharis & Van Deth, 2018) که بر چندفرهنگ‌گرایی و نیاز به مهارت‌های بین‌فرهنگی برای زیست مدنی در دنیای امروز تأکید کرده‌اند همسو است. وجود مصرف رسانه‌ای آگاهانه و بهره‌گیری از ظرفیت فناوری‌های نوین برای یادگیری و تبادل فرهنگی نیز از دیگر نتایجی بود که با مطالعات جدید درباره نقش دیجیتال‌شدن و شهروندی مجازی هم‌پوشانی دارد (Arisoy, 2022; Japar, 2024; Puthur et al., 2023).

راهبردهای شناسایی شده شامل هویت‌مداری، اخلاق‌مداری، مشارکت و همدلی، سلامت اجتماعی و روانی و خلاقیت، تصویری روشن از نحوه مدیریت و تقویت فرهنگ شهروندی ارائه می‌دهد. این راهبردها در مطالعات جهانی نیز به‌عنوان رویکردهای کلیدی برای پرورش حس مسئولیت‌پذیری و مشارکت اجتماعی تأیید شده‌اند (Ferraro et al., 2024; Vink et al., 2021). به‌ویژه هویت‌مداری و اخلاق‌مداری که در پژوهش حاضر به‌عنوان اقدامات محوری برای افزایش خودآگاهی، تقویت ارزش‌های اخلاقی و انسجام اجتماعی مطرح شد، در ادبیات مرتبط با تربیت شهروند جهانی و فرهنگی مورد توجه قرار گرفته است (Coelho et al., 2025; Naujoks, 2020). همچنین تأکید بر خلاقیت و استفاده از روش‌های نوآورانه در آموزش شهروندی همسو با دیدگاه‌های نوین درباره ضرورت تحول برنامه‌های آموزشی و پرورش شهروندان فعال و سازگار با تغییرات اجتماعی است (Arisoy, 2022; Mary & Sadiatanimot, 2025).

پیامدهای این الگو نشان می‌دهد که توسعه فرهنگ شهروندی دانشجویی فراتر از مرزهای دانشگاه تأثیرگذار است و می‌تواند به ارتقای کارآفرینی اجتماعی، افزایش اعتماد عمومی، تقویت مسئولیت‌پذیری اجتماعی و کاهش مشکلات اجتماعی منجر شود. این یافته با شواهد پژوهش‌های بین‌المللی که پیوند فرهنگ شهروندی با سرمایه اجتماعی و توسعه پایدار را تأیید می‌کنند کاملاً سازگار است (Sohrabzadeh, 2018; Theocharis & Van Deth, 2021; et al., 2021). همچنین نتایج با مطالعات (Rehman & Naz, 2022; Sadiq, 2024) که بر نقش دانشگاه در ترویج مسئولیت اجتماعی و اخلاق حرفه‌ای تأکید دارند همخوانی دارد و نشان می‌دهد سیاست‌گذاری‌های آموزشی و فرهنگی در محیط دانشگاه می‌تواند بر ساختارهای اجتماعی کلان‌تر نیز اثرگذار باشد.

به طور کلی، یافته‌های این پژوهش تصویری جامع و چندسطحی از فرهنگ شهروندی دانشجویی ارائه می‌دهد و نشان می‌دهد که برای سنجش و ارتقای آن باید به ترکیب پیچیده‌ای از عوامل فردی، اجتماعی، فرهنگی و ساختاری توجه شود. این رویکرد همسو با توصیه‌های جهانی در حوزه آموزش عالی و سیاست‌گذاری فرهنگی است که توسعه شهروندی را نه صرفاً به‌عنوان آموزش حقوقی، بلکه به‌عنوان فرایندی چندوجهی و تعاملی در نظر می‌گیرند (Coelho et al., 2025; Ferguson & Brett, 2025; Ferraro et al., 2024).

این پژوهش به‌رغم نتایج ارزشمند، با محدودیت‌هایی روبه‌رو بود. نخست، تعداد مشارکت‌کنندگان محدود به ۱۵ نفر از خبرگان دانشگاهی و فرهنگی بود که هرچند تنوع نسبی تخصصی داشتند، اما نمی‌تواند بازتاب‌دهنده تمام دیدگاه‌های موجود در محیط‌های دانشگاهی متنوع باشد.

دوم، ماهیت کیفی داده‌ها و استفاده از مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته، احتمال سوگیری ذهنی پژوهشگر و مشارکت‌کنندگان را به‌طور کامل منتفی نمی‌کند. سوم، نتایج این مطالعه در بستر فرهنگی و اجتماعی ایران به‌دست آمده و ممکن است در بافت‌های فرهنگی دیگر به همان شکل قابل تعمیم نباشد. همچنین مدل ارائه‌شده نیازمند آزمون‌های کمی و اعتبارسنجی آماری در محیط‌های گوناگون است تا میزان قابلیت اطمینان و قدرت پیش‌بینی آن بهتر سنجیده شود.

پیشنهاد می‌شود پژوهش‌های آینده به اعتبارسنجی کمی الگوی ارائه‌شده بپردازند و از روش‌های آمیخته برای آزمون روایی و پایایی شاخص‌های سنجش فرهنگ شهروندی دانشجویی استفاده کنند. همچنین انجام مطالعات تطبیقی بین‌المللی می‌تواند به درک بهتر تفاوت‌های فرهنگی در مفهوم و سنجش شهروندی دانشجویی کمک کند و امکان بومی‌سازی ابزارهای جهانی را فراهم سازد. بررسی اثر متغیرهای نوظهور مانند هویت دیجیتال، تعاملات شبکه‌های اجتماعی، و سیاست‌های فرهنگی دانشگاه‌ها در شرایط گذار به آموزش مجازی نیز می‌تواند افق‌های جدیدی در فهم پویایی‌های فرهنگ شهروندی بگشاید. علاوه بر این، استفاده از روش‌های تحلیلی داده‌کاوی و یادگیری ماشین برای شناسایی الگوهای پنهان در رفتار شهروندی دانشجویان می‌تواند مسیر نوینی برای توسعه مدل‌های دقیق‌تر فراهم کند.

دانشگاه‌ها می‌توانند بر اساس یافته‌های این مطالعه، سیاست‌هایی طراحی کنند که مشارکت دانشجویان در فعالیت‌های فرهنگی و اجتماعی را تقویت کند و فضاهای آزاد و تعاملی برای گفت‌وگو، خلاقیت و تبادل فرهنگی فراهم آورد. ایجاد برنامه‌های آموزشی منظم درباره حقوق و مسئولیت‌های شهروندی، توسعه انجمن‌ها و گروه‌های داوطلبانه، و فراهم کردن حمایت‌های روان‌شناختی و اجتماعی از دانشجویان از جمله اقدامات عملی برای تقویت این فرهنگ است. همچنین پیشنهاد می‌شود سیاست‌گذاران آموزش عالی از رسانه‌ها و فناوری‌های دیجیتال برای ارتقای آگاهی و رفتارهای مدنی بهره‌گیرند و با تقویت پیوند دانشگاه و نهادهای مدنی، بسترهای مشارکت اجتماعی پایدارتر را ایجاد کنند.

تشکر و قدردانی

از تمامی کسانی که در انجام این پژوهش ما را همراهی کردند تشکر و قدردانی به عمل می‌آید.

مشارکت نویسندگان

در نگارش این مقاله تمامی نویسندگان نقش یکسانی ایفا کردند.

تعارض منافع

در انجام مطالعه حاضر، هیچ‌گونه تضاد منافی وجود ندارد.

موازین اخلاقی

در تمامی مراحل پژوهش حاضر اصول اخلاقی مرتبط با نشر و انجام پژوهش رعایت گردیده است.

Extended Abstract

Introduction

Student citizenship culture is widely recognized as a critical dimension of higher education's social mission and a determinant of responsible participation in civic life (Bahrami et al., 2019; Sohrabzadeh et al., 2021). It refers to the values, norms, and behaviors that shape how students interact with their academic community and the broader society, fostering engagement, mutual respect, and social responsibility (Theocharis & Van Deth, 2018). In contemporary universities, student citizenship goes beyond formal compliance with institutional rules and includes proactive involvement in cultural,

social, and political activities that build social capital and strengthen democratic values (Bartram, 2021; Rehman et al., 2018).

Global research shows that higher education institutions play a strategic role in cultivating active, ethical, and culturally aware citizens (Coelho et al., 2025; Ferguson & Brett, 2025). This is particularly relevant in contexts of cultural diversity and digital transformation, where students' civic identities are shaped not only by traditional academic environments but also by online networks and media ecosystems (Arisoy, 2022; Japar, 2024; Puthur et al., 2023). The concept of "cultural citizenship" has emerged to address how students navigate and participate across diverse cultural and digital spheres (Ferraro et al., 2024; Naujoks, 2020). Cultural intelligence, media consumption, and cross-cultural interaction are now essential in understanding and measuring student citizenship (Kim & Chung, 2020; Labussiere et al., 2021).

Despite global advances, measuring student citizenship culture remains challenging because it is highly contextual and influenced by social, psychological, and institutional factors (Eskandari et al., 2019; Mohnati et al., 2020). Current frameworks often fail to capture the complex, multi-layered nature of this construct in non-Western contexts where cultural dynamics and educational traditions differ (Bahrami et al., 2019; Sohrabzadeh et al., 2021). This study addresses this gap by employing a grounded theory approach to develop a robust, context-sensitive model for assessing student citizenship culture. It integrates structural and psychological determinants, including cultural rights, family interactions, digital engagement, and identity formation, and explores how these interact with strategies such as ethical orientation, participation, and creativity (Arisoy, 2022; Coelho et al., 2025; Mary & Sadiatanimot, 2025).

By synthesizing both global theoretical debates—such as those on the expansion of citizenship beyond legal status (Pogonyi, 2019; Solodoch & Sommer, 2020)—and local empirical insights into university culture (Khaleghi et al., 2023; Mohammadi, 2023; Nasserri & Rezaee, 2023), this study proposes a comprehensive, evidence-based model to inform policy, program design, and evaluation of citizenship culture development in higher education settings.

Methods and Materials

This study adopted a qualitative research design based on the grounded theory methodology. The interpretive paradigm was chosen to deeply explore the meaning of student citizenship culture in its natural social and cultural context. Data were collected from 15 experts, including faculty members and practitioners in social sciences, cultural studies, psychology, and educational management, as well as cultural activists within universities. Participants were selected through purposive sampling to ensure rich and relevant insights.

Semi-structured interviews were conducted, enabling participants to elaborate on their experiences and conceptualizations of student citizenship culture. Data were analyzed using Strauss and Corbin's three-step coding procedure: open coding to identify initial concepts, axial coding to group related categories, and selective coding to integrate findings into a central theoretical model. Credibility was ensured through triangulation of expert perspectives, iterative feedback during analysis, and member checking. Transferability and dependability were addressed through transparent documentation of research procedures and peer review of coding frameworks.

Findings

The grounded analysis produced 148 open codes, which were consolidated into six major categories and one overarching core category. The core category was identified as **"Student Participation and Cultural Activities"**, which emerged as the pivotal driver of citizenship culture. This central

dimension organizes and connects various underlying conditions and processes influencing how students internalize and enact citizenship values.

Contextual conditions included biological, social, cultural, psychological, and infrastructural dimensions. Social belonging, cultural exposure, emotional well-being, and access to institutional resources shaped the readiness and motivation of students to engage civically. **Causal conditions** were represented by cultural rights awareness, cultural intelligence, family interactions, cultural differences, media consumption, and cultural capital. These elements collectively influenced how students understand their civic role and how confidently they interact across diverse contexts.

Several **strategies** were identified as mechanisms that can enhance student citizenship culture. These included:

- **Identity orientation:** encouraging self-awareness and collective belonging;
- **Ethical orientation:** emphasizing moral responsibility and respect for diversity;
- **Participation and empathy:** creating opportunities for collaborative problem-solving and volunteerism;
- **Psychological and social well-being:** ensuring supportive environments that reduce stress and promote inclusion;
- **Creativity:** using innovative methods to engage students in cultural and civic projects.

The **outcomes** associated with these strategies extended beyond the university setting. Students exposed to supportive citizenship culture demonstrated increased social entrepreneurship, stronger public trust, heightened social responsibility, and reduced vulnerability to harmful social phenomena. The model synthesized these components into a systematic framework showing how contextual and causal factors, mediated by specific strategies, result in meaningful civic and social development among students.

Discussion and Conclusion

The findings underscore the complexity and multi-dimensionality of student citizenship culture. Identifying “student participation and cultural activities” as the central category affirms the idea that engagement is not just an outcome but also a powerful driver of identity and civic development (Bartram, 2021; Rehman et al., 2018). This is consistent with global higher education research highlighting that opportunities for cultural and social involvement help students internalize civic norms and practice social responsibility (Coelho et al., 2025; Ferguson & Brett, 2025).

The study also confirms that cultural and social environments in universities significantly influence citizenship formation. Prior scholarship has shown that a supportive academic culture fosters a sense of belonging and empowers students to act as change agents (Bahrami et al., 2019; Eskandari et al., 2019; Mohnati et al., 2020; Sohrabzadeh et al., 2021). Our findings echo this by demonstrating that access to cultural programs, diverse interaction spaces, and mental health support can enhance civic capacity.

Importantly, the study integrates emerging perspectives on cultural intelligence and media literacy as foundational elements of modern citizenship (Arısoy, 2022; Japar, 2024; Kim & Chung, 2020; Puthur et al., 2023; Theocharis & Van Deth, 2018). As students navigate hybrid cultural and digital spaces, their ability to critically engage with information and build inclusive intercultural relationships becomes crucial. The proposed model advances beyond traditional legal or political definitions of citizenship (Pogonyi, 2019; Solodoch & Sommer, 2020) by integrating psychological and technological dimensions relevant to contemporary academic and social life.

The identified strategies—identity and ethical orientation, empathy-driven participation, well-being support, and creativity—offer actionable pathways for universities to nurture student citizenship.

These align with recommendations for transformative global citizenship education (Coelho et al., 2025; Mary & Sadiatanimot, 2025; Naujoks, 2020), showing that universities can serve as incubators of social innovation and moral leadership.

Ultimately, the study presents a systematic and context-sensitive model that bridges global theories with local realities. It provides a foundation for policymakers and university leaders to design targeted interventions that promote inclusive, proactive, and culturally intelligent citizenship among students. By capturing both structural and psychological determinants, the model enables institutions to measure progress meaningfully and adapt strategies to changing educational and societal dynamics. This work contributes to the global dialogue on higher education's civic mission and expands the conceptualization of student citizenship culture to include cultural, digital, and psychosocial dimensions. It suggests that sustainable social development begins with universities that intentionally cultivate civic-minded graduates capable of addressing the complex cultural and ethical challenges of contemporary societies.

References

- Arisoy, B. (2022). Digitalization in education. *Cypriot Journal of Educational Sciences*, 17(5), 1799-1811. <https://doi.org/10.18844/cjes.v17i5.6982>
- Bahrami, V., Niazi, M., Mousavi, M., & Sohrabzadeh, M. (2019). An Analysis of Citizenship Culture and Its Influencing Factors: A Case Study of Lorestan Province. *Journal of Iranian Studies*, 13(1). http://www.jss-isa.ir/article_38122.html
- Bartram, D. (2021). Does the UK 'citizenship process' lead immigrants to reject British identity? A panel data analysis. *Ethnicities*, 21(2), 375-394. <https://doi.org/10.1177/1468796820963963>
- Catron, P. (2019). The citizenship advantage: Immigrant socioeconomic attainment in the age of mass migration. *American Journal of Sociology*, 124(4), 999-1042. <https://doi.org/10.1086/701297>
- Coelho, D. P., Caramelo, J., Amorim, J. P., & Menezes, I. (2025). Towards the transformative role of global citizenship education experiences in higher education: Crossing students' and teachers' views. *Journal of Transformative Education*, 23(2), 149-164. <https://doi.org/10.1177/15413446221103190>
- Džankic, J. (2019). *The Global Market for Investor Citizenship*. Palgrave Macmillan. <https://link.springer.com/content/pdf/10.1007/978-3-030-17632-7.pdf>
- Eskandari, A., Toghighi, J., & Bayat Zadeh, M. (2019). The Role of Culture in the Development of Universities and Higher Education Institutions. *Quarterly Journal of New Research Approaches in Management*, 2(13), 43-67. https://jyx.jyu.fi/jyx/Record/jyx_123456789_74368
- Ferguson, C., & Brett, P. (2025). Teacher and student interpretations of global citizenship education in international schools. *Education, Citizenship and Social Justice*, 20(2), 217-236. <https://doi.org/10.1177/17461979231211489>
- Ferraro, A., Ferreira, G., Diaz, F., & Born, G. (2024). Measuring Commonality in Recommendation of Cultural Content to Strengthen Cultural Citizenship. *ACM Transactions on Recommender Systems*, 2(1), Article 10. <https://doi.org/10.1145/3643138>
- Hainmueller, J., Hangartner, D., & Ward, D. (2019). The effect of citizenship on the long-term earnings of marginalized immigrants: quasi-experimental evidence from Switzerland. *Science advances*, 5, 1-8. <https://doi.org/10.1126/sciadv.aay1610>
- Japar, M. (2024). Students' Perspectives on Civic Education Through Digital Citizenship in the Virtual Era. *European Journal of Educational Research*, volume-13-2024(volume-13-issue-1-january-2024), 89-102. <https://doi.org/10.12973/eu-jer.13.1.89>
- Kafshchian Moghadam, A., Maleki, H., & Sadeghi, A. (2024). Designing a Citizenship Rights Curriculum Model for the Second Period of Elementary Education [Research Article]. *Iranian Journal of Educational Sociology*, 7(2), 1-7. <https://doi.org/10.61838/kman.ijes.7.2.1>
- Khaleghi, s., Ghaffari, A., Hashemi, t., Beyrami, M., & Taklavi, S. (2023). Designing Citizenship Ethics Curriculum and its Effectiveness in the Improvement of Altruism and Prosocial Behaviors in Adolescents. *JOURNAL OF INSTRUCTION AND EVALUATION*, 16(62), 59-80. <https://doi.org/10.30495/jinev.2023.1979156.2830>
- Kim, H. J., & Chung, J. Y. (2020). Factors affecting youth citizenship in accordance with socioeconomic background. *Children and Youth Services Review*, 111, 104847. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2020.104847>
- Labussiere, M., Levels, M., & Vink, M. (2021). Citizenship and education trajectories among children of immigrants: a transition-oriented sequence analysis. *Advances in Life Course Research*, 50, 100433. <https://doi.org/10.1016/j.alcr.2021.100433>

- Mary, a. b., & Sadiatanimot, o. (2025). citizenship education as a strategic approach for revolutioning the teaching of social studies towards civic consciousness among students of colleges of education in ogun state. *osiele journal of multidisciplinary research (ojmr)*, 10(1). <https://nigerianjournalsonline.org/index.php/OJMR/article/view/186>
- Mohammadi, Z. (2023). A Study of Cultural Citizenship in the Metropolis of Karaj and Its Relationship with Cultural Capital and Citizenship Culture. *Urban Sociological Studies*, 13(47). <https://www.sid.ir/paper/1405596/en>
- Mohnati, E., Etemadi, A., Qolizadeh, A., & Rashidpour, A. (2020). Designing a Model of Academic Culture for Isfahan University of Education. *Intercultural Studies*, 15(99). <https://rme.gums.ac.ir/article-1-1495-en.pdf>
- Nasseri, F., & Rezaee, S. (2023). The effect of disciplinary punishment on improving the citizenship responsibility of female students (a case study of high schools in Tehran). *Political Sociology of Iran*, 5(11), 4153-4169. <https://doi.org/10.30510/psi.2022.303681.2268>
- Naujoks, D. (2020). Atypical citizenship regimes: comparing legal and political conceptualizations. *Comparative Migration Studies*, 8(1), 1-20. <https://doi.org/10.1186/s40878-019-0156-0>
- Peters, F., Schmeets, H., & Vink, M. (2020). Naturalisation and immigrant earnings: why and to whom citizenship matters. *European Journal of Population*, 36(3), 511-545. <https://doi.org/10.1007/s10680-019-09540-1>
- Pogonyi, S. (2019). The passport as means of identity management: making and unmaking ethnic boundaries through citizenship. *Journal of Ethnic and Migration Studies*, 45(6), 975-993. <https://doi.org/10.1080/1369183X.2018.1440493>
- Puthur, L., Karakunnel, M., Miranda, D., & Arora, T. (2023). BUILDING A DATA ETHICAL FUTURE: Data Policies and Frameworks. *Journal of Dharma: Dharmaram Journal of Religions and Philosophies*, 48, 231-248. https://www.researchgate.net/profile/Limson-Puthur/publication/371964968_BUILDING_A_DATA_ETHICAL_FUTURE_Data_Policies_and_Frameworks/links/649f26d88de7ed28ba68f07e/BUILDING-A-DATA-ETHICAL-FUTURE-Data-Policies-and-Frameworks.pdf
- Rehman, Z. U., Majoka, M. I., & Naz, S. (2018). Role of Universities in Developing Citizenship among Students: The Case of Pakistan. *Global Social Sciences Review*, III(III), 142-157. [https://doi.org/10.31703/gssr.2018\(III-III\).09](https://doi.org/10.31703/gssr.2018(III-III).09)
- Rehman, Z. U., & Naz, S. (2022). Citizenship Characteristics and its Education at University Campuses. [https://doi.org/10.31703/gsr.2022\(VII-II\).10](https://doi.org/10.31703/gsr.2022(VII-II).10)
- Sadiq, K. (2024). Unlocking Academic Excellence: The Impact of Academic Citizenship Behaviour on Students' Performance in Higher Education. *Journal of Social Sciences Development*, 3(1), 01-13. <https://doi.org/10.53664/jssd/03-01-2024-01-01-13>
- Sohrabzadeh, M., Niazi, M., & Meiri, S. (2021). A Meta-Analysis of Citizenship Culture in Iranian Society. *Biannual Journal of Economic Sociology and Development*, 10(1). https://trj.uok.ac.ir/article_62280.html?lang=en
- Solodoch, O., & Sommer, U. (2020). Explaining the birthright citizenship lottery: longitudinal and cross-national evidence for key determinants. *Regulation & Governance*, 14(1), 63-81. <https://doi.org/10.1111/rego.12197>
- Theocharis, Y., & Van Deth, J. W. (2018). The continuous expansion of citizen participation: a new taxonomy. *European Political Science Review*, 10(1), 139-163. <https://doi.org/10.1017/S1755773917000042>
- Vink, M., Van der Baaren, L., Bauböck, R., Honohan, I., & Manby, B. (2021). GLOBALCIT citizenship law dataset Global Citizenship Observatory. <https://cadmus.eui.eu/handle/1814/73190>